

Letem knižním světem

Pražská zima

Svou zatím poslední knihu nazvala **Madeleine Albrightová** *Pražská zima* (přeložil Tomáš Vrba, vydalo Argo) a dala jí podtitul *Osobní příběh o paměti, Československu a válce 1937–1948*. Když si knihu čteme, uvědomíme si, jak dramatické chvíle prožívala už od svého narození v Praze, jak putovala od mala po cizích zemích, neboť její otec Josef Korbel byl diplomat a jako vyslanec působil v Bělehradě už před druhou světovou válkou (po ní tam pracoval podruhé), jak rodina musela emigrovat za války do Anglie, a když se v roce 1948 chopili vlády v Československu komunisté, tak do Ameriky. Tam vystudovala, vdala se, měla tři děti a konečně tu našla domov. Slouží jí ovšem ke cti, že jakmile se po roce 1989 stalo Československo normální svobodnou zemí, okamžitě přijela a ke své rodné zemi se hlásila, zvlášť poté, co se spřátelila s prezidentem Václavem Havlem, kterého si velice vážila, nejen pro jeho vlastnosti osobní, touhu po spravedlnosti a pravdě a lásce, ale i pro jeho dramatické schopnosti. Konečně měli mnoho společného, především neústupnost spojenou s lehkostí navazovat přátelské vztahy. Madeleine Albrightová vzpomíná s láskou na své rodiče a sourozence, na různá prostředí, v nichž se pohybovala od nejtěplejšího mládí, kdy popisuje události spíše zprostředkované maminčinými očima, protože byla příliš malá, aby si je mohla pamatovat ze své autentické zkušenosti. Nejsou to ovšem v první řadě fakta, která nás v té knize okouzluje, ale vnitřní postoj a prožitky, který k nim Albrightová zaujímá. Ta kniha je jakousi učebnicí historickou, protože autorka ve zkratce uvádí celou historii našeho národa už od svatého Václava, ale tyhle kapitoly jsou určeny pro zahraničního čtenáře, který o tom všem zřejmě ve škole moc neslyšel, ale jsou napsány tak, že ho zaručeně zaujmou. Albrightová totiž vypráví příběh národa i rodné země, i když tu prožila poměrně málo let, neboť rodina utíkala nejdříve před nacistickou a v roce 1948 před komunistickou totalitou. Už od raného věku věděla, že člověk potřebuje k životu především svobodu, a jestliže ji nemá doma, musí za ní do ciziny. Do autorčina vyprávění se v těchto chvílích vkrádá jistá melancholie, protože právě kvůli svobodě si její rodina musela zvolit nový domov, a vrátil se k zápisům svého otce, který to přesně cítil a vyjádřil. Je škoda, že Madeleine Albrightová nechodila do českých škol, rodiče ji poslali do studia do Švýcarska, a to je jediné rozhodnutí rodičů, které musela cítit jako příkoří, protože tak zůstala v neznámém prostředí sama a bez rodiny. Velkou předností *Pražské zimy* je její stylistická lehkost a samozřejmost, která velmi silně působí na to, jak ji čtenář vnímá. Pro nás je ovšem překvapivá jedna věc, kterou si neumíme ani dost dobře vysvětlit: jak je možné, že teprve po padesáti letech se Madeleine dozvěděla o židovských kořenech své rodiny, z jejichž členů tolik zahynulo v koncentračních táborech. Chtěli ji tak rodiče snad zbavit traumatu, že i jí se týká holocaust? A jak se to vůbec dalo utajit? Jako ministryně zahraničí za Clintonovy vlády sjezdila svět křížem krážem, a nenašel se tehdy nikdo, kdo by jí na to upozornil? Zaujalo mě ještě několik zajímavých věcí: její matka chodila do spiritistických seancí a věřila v převtělování, dokonce lidem věštila osud z kávové sedliny; také mě překvapila její kritika tehdejšího amerického velvyslance v Praze Steinhardta, že nic nepodnikl proti mocenskému postavení komunismu v Československu. Prý Čechy pohrdal, a charakterizoval nás jako „nárůdek se sklonem k tlachání a zběhlejším v odporu, než když si má vládnout“. Albrightová také cituje názor, že „člověk je buď komunistou, nebo špiónem“. Ale jinak musím smeknout klobouk, že tahle kniha se jí mimořádně povedla.

Martina Formanová
Snědla dětem sladkosti

Snědla dětem sladkosti

Už do titulu své nové knížky *Snědla dětem sladkosti* vložila **Martina Formanová** kus sebeironie, která ji zachraňuje před sebelibostí i před nepříjemnými skutečnostmi (knihu vydala Eroika). Ta sebeironie je součástí jejího smyslu pro humor, který jí dovolí vidět lidi bez příkras, a většinou i s láskou. Mnohokrát líčí svého muže,

slavného režiséra Miloše Formana jako umíněné dítě, které se prostě nevzdává svých návyků. A když už musí jít na večírek zrovna v době, kdy se v televizi odehrává začátek olympiády, musí dostat i u cizích lidí večeři k obrazovce, aby o to nepřišel. Jako milovník sportovních klání si to nemůže nechat ujit. A my najednou koukáme, jak o tolik mladší jeho žena Martina na to moudře přistoupí, bere to před hostiteli jako nejnornější věc na světě. Dávno se totiž přesvědčila, že ho nezmění, stejně jako se přesvědčila, že nemůže vrátit jeho spánek k nočním hodinám, ačkoliv jí jistě není příjemné, že spí až do tří hodin odpoledne. Martina Formanová je ovšem zkušená žena, matka a spisovatelka (napsala a vydala knížky *Skladatelka voňavého prádla*, *Trojdielné plavky*, *Ten sen a Nevěra po americku*), píše je česky a vždycky je přijede do Prahy pokřtít. Konečně sama v té poslední knížce napsala: „Mně jde především o to pobavit.“ A to se opravdu povedlo, protože má nejen smysl pro vtip a slovní hříčky, ale také pro způsob, jak psát o „mé rodině a zvířené“, což kdysi stejně zábavně a laskavě vylíčil anglický spisovatel Gerald Durrell. Že přivádí do knihy celou svou rodinu, proti tomu její členové vehementně protestují, ať už jsou to dvojčata Andy a Jim nebo Martinina matka, ale nakonec si uvědomují, že být literární postavou je výhoda. Základem takového psaní je ovšem v první řadě láska a tolerance. Ona je všechny miluje a jejich nectnosti a hříchy jsou jí vhod, protože si z nich může dělat legraci. Co je na životě Formanových a na jejich vzájemném vztahu fantastické, že jim to spolu vyšlo, aniž by se jeden nebo druhý musel změnit. Lze doufat, že postřehů o tom, jak ten svět chodí v rodině i mimo ni, má Martina Formanová ještě mnoho, tak se snad zase pusťte do další zábavné knížky, a to bychom přáli jí i sobě.

Švédské detektivky

Ve Švédsku se přímo vyrojila řada autorů detektivek, které jsou dobře vymyšlené a napsané, aby udržely napětí čtenáře obvykle tak na pěti stech stránkách. Je s podivem, že lidé, kteří si neustále naříkají na nedostatek času, ho rádi a s potěšením věnují detektivním příběhům. Velkou popularitu získává dvojice autorů, která píše pod pseudonymem **Lars Kepler**. Když nakladatelství Host vydávalo před několika lety jejich detektivní román *Paganiniho smlouva*, pozvalo je do Prahy, kde nám Alexandra Coelho Ahndorilová a její muž Alexander Ahndoril prozradili, proč používají pseudonym. Pod vlastním jménem píše A. Ahndoril monografie, například o Ingmaru Bergmanovi, a asi si nepřejde, aby vážný spisovatel byl spojován s kriminalisty. Zajímavý je také jejich způsob psaní: poté, co se domluví, o čem bude kniha a pak úsek, na kterém právě pracují, si sednou ke dvěma počítačům, každý napíše svou verzi a pak si je vymění. Doslova pak dávají dohromady to, co je v nich nejlepší. Vypadá to zdoluhavě, ale rozhodně to není vidět na jejich stylu, kde v rychlém sledu popisují různé situace, které rozkrývají základní šachovou pozici. V posledním románu *Svědčtyně ohně* (přeložila Azita Haidarová, vydal Host) se hned v úvodu naskytne čtenáři hrozný pohled na zavražděnou dívku, která leží na posteli a má zakryté oči. Stalo se to ve Středisku speciální výchovné péče pro mládež, jejímž kurátorem je Daniel Grim a jeho žena je tu zdravotní sestrou a je ubita, když ze strachu uteče do lesa. Autoři mají tak možnost kritizovat zdravotní systém ve Švédsku, způsob výchovy v takových institucích, ale především samozřejmě sledují pomalé a důkladné rozkrývání životů všech dívek. Žádná nebyla poslušným dítětem a všechny jsou vlastně nebezpečné nejen pro sebe, ale i pro společnost. Autoři líčí jejich neblahé rodinné poměry, matka dívky Vicky byla bezdomovkyně, která i s dítětem přespávala v metru v odstaveném vagonu, ale všechny tyhle podrobnosti se dozvídáme pomalu a postupně, jdeme vždycky po nějaké stopě, o níž nejdříve nevíme, kam nás povede. Všechny ty příběhy spojuje komisař státní kriminalky Joonna Linna, který rozmatává jeden uzel životního příběhu za druhým. Je to osamělý vlk, nemá ženu ani děti, a teprve na konci této knihy se dozvídáme, jak přišel o ženu i dítě, a není vyloučeno, že jsou ještě naživu. Autoři dokáží vytvořit neobyčejné napětí už tím, jak rychle střídají prostředí, co všechno se stane, jaké následky má každá událost. Nejenže se dostaneme do švédských rodin a jsme svědky,

jak bydlí a jak žijí, ale dostaneme se do světa bezdomovců, staneme se svědky bitky, která se odehrává na jatkách mezi rozbouranými zvířaty. Vrah ovšem stále uniká a my vlastně netušíme, kdo to je, i když máme téměř jistotu... Dvojice autorů umí přerušit kapitolu v nejlepší a začít další úplně odjinud, takže napětí tím stupňuje. Je to umělá a racionální konstrukce, ale velmi působivá.

Henning Mankell, další švédský spisovatel, který se proslavil detektivkami, vytvořil zajímavého komisaře Wallandera, jehož poslední případ právě vyšel a jmenuje se **Neklidný muž** (přeložila Helena Stiessová, vydal Host). Řekla bych, že to je mimořádná kniha detektivního žánru, protože tu jde mnohem méně o vypátrání zločinu, a teď nevím, jestli mohu prozradit, že jde o spolupráci s cizí mocností čili o špionáž, a to v oblasti velmi citlivé, totiž ve vojenské námořní technice. Čtenář se ovšem nic bližšího o tom nedozví, to by bylo asi vyrazení státního tajemství, jde o pátrání po člověku, který páchá vlastizrady a předává zprávy dál. Sám Wallander se k tomuto případu dostal proto, že je do toho zapleten tchán a tchyně jeho jediné dcery Lindy čili rodiče jejího muže Hanse, jejichž morální portrét doplňuje nezáměrně těžce postiženou dceru. Její existence je tak dobře utajená, že o ní neví ani nikdo z rodiny a matka se za ní ani jednou nejde do ústavu podívat. Honba za zločinem poskytuje čtenáři především skládku o životě a charakteru postavy Kurta Wallandera, který je na první pohled dosti nevlídný a nudný patron. Především žije sám, je rozvedený a má jedinou dceru Lindu a vnučku Kláru, a také psa Jussiho. Protože ho množství lidí a náročný život ve městě unavuje, odstěhuje se na venkov, do vlastního domku se zahradou, takže může odpočívat a jíst na slunci, i když ve Švédsku často prší a počasí, o němž je v textu mnoho řečí, je základní kulisou Wallanderova života. Ten je

rozdělen na všednodenní rutinu, návštěvy a telefonáty a pak hlavně na promyšlené faktů, jejich souvislostí a na zvláštní pochod jeho myšlenek, které se snaží sledovat tyto pochody v myslích jiných lidí, především těch, kteří se vyskytnou v okruhu případu. Je zvláštní, že tento kriminální komisař, který kdysi sám zabil jednoho zločince, není spokojen sám se sebou, a z toho vyplývají jeho hluboké deprese. Což mu zabraňuje, aby se naplno a nefalšovaně veselil, dokonce ani není na ženské, takže tu nenajdeme scény sexuálních hrátek, které dnes tak často plní stránky vycházejících románů.

Je ovšem velmi pracovitý a vytrvalý, takže když chce nějakou záhadu rozluštit, nedá si pokoj, než toho dosáhne. Přitom jeho jednání je krotké a flegmatické, má ovšem silně vyvinutý instinkt na nebezpečí a na lidi, kteří ohrožují jiné lidi a společnost. Má také občas výpadky paměti, takže vlastně není překvapující, že nakonec nad ním zvítězí Alzheimerova choroba, jejíž možnosti se děsil. Málokdy se stává, že by postava vyšetřovatele zabírala víc místa a pozornosti než vrah nebo zločinec, ale u Kurta Wallandera se to stalo. Vzhledem k tomu, že vychází poslední román o něm, můžeme jít proti proudu jeho života, až vyjdou česky další detektivní příběhy, které *Neklidnému muži* předcházely. Nakladatelství Host je prý už připravuje. Budeme se na ně těšit.

MILENA NYKLOVÁ

Keith Richards – Život rockera

Skandální paměti Keitha Richardse pod názvem *Život* vyšly česky v roce 2011, necelý rok po originále. Nakladatelství Slovart však připravilo koncem roku 2012 pro fanoušky především rockové hudby opravdovou lahůdku: výpravnu publikaci, ve které si přečteme o životě člověka, který ovlivnil svět hudby na mnoho desítek let dopředu. Kniha **Keith Richards – Život rockera** patří mezi literaturu faktu a biografie a čtenáře potěší (na celých 208 stranách velkoformátové knihy) bohatě fotograficky dokumentovaným vyličením půlstoletí hudebního života rockové hvězdy nejvyššího řádu. Autor **Bill Milkowski** představuje soukromý život rockové megahvězdy a kytarového mága. Keitha Richardse poznamenaly závislost na heroinu a nadměrná konzumace dalších drog a alkoholu. Zhýralost a dekadence proměnily jeho původně dětskou tvář do podoby zizyveného, prošedivělého válečníka. Byl uvězněn, pranýřován britským bulvárem, hospitalizován a několikrát se ocitl na prahu smrti. Všechno však přežil a stále zůstává rockem. Z knihy se dozvíme, že Keith stále prahne po nových výzvách. Po všech těch letech ho stále vzrušuje proces tvoření hudby a právě teď je zcela zaneprázdněn celoživotní cestou sebepoznání. Jak řekl časopisu Rolling Stone: „Podle mě je podstatou života na týchle planetě vědět, kdo k čertu jste, a na nic si přitom nehrát. Proto jsem pořád naživu.“ A jeho fanoušci ho milují.

VĚRA HLOUŠKOVÁ

Novinky překladatele Jiřího Joska

Překladatel **Jiří Josek** vydal loni ve svém nakladatelství Romeo jednak již třetí, přepracované vydání svého překladu **Shakespearovy** největší tragédie **Hamlet, princ dánský**, a jednak i dvě novinky: Shakespearovu **Komedii omylů** a báseň **Roberta Browninga Krysař z Hamelnu**, vše samozřejmě ve dvojazyčné, anglicko-české podobě. Jiří Josek tak pokračuje především ve svém hlavním úkolu, který si předsevzal, tedy v kompletním převodu Shakespearových her a básní do češtiny: vedle *Sonetů* zatím přeložil už 23 her, téměř kompletně již komedie a tragédie, nejméně pak historii, romanci a básni. Překlad *Hamleta* je původně z roku 1999 a Josek za něj tehdy získal Cenu Josefa Jungmanna za nejlepší překlad roku. Jak píše v předmluvě, tato hra „má nespomně ve světové dramatické výsadní postavení. Více než čtyři sta let vzrušuje, děsí a dojírá tento tragický příběh dánského prince široké vrstvy diváků a provokuje největší myslitele k úvahám o podstatě lidské existence. Interpretací Hamleta je nečítané, a přesto tato

hra zůstává i nadále tajemná a nevyzpytatelná jako život sám.“ S každou shlednutou inscenací či filmem a s každým přečtením hry je možno objevovat stále nové a nové vrstvy, významy, myšlenky. A je dobře, že můžeme *Hamleta* číst v několika českých překladech, z nichž ten Joskův již patří k prověřeným a k nejlepšímu. *Komedie omylů* (*The Comedy of Errors*) patří k Shakespearovým raným hrám a jako jediná má v názvu slovo „komedie“; je to také autorova nejkratší hra. Pramenem byla autorovi fraška *Menaechmové* římského dramatika Tita Maccia Plauta (asi 254 př. n. l. – 184 př. n. l.). „Z té převzal Shakespear příběh dvou bratrů, dvojčat, kteří shodou neblahých okolností jsou od sebe jako nemluvnata odděleni,“ píše Jiří Josek v předmluvě. „Hra začíná ve chvíli, kdy se jeden z nich objeví ve městě, kde ten druhý už řadu let žije jako ctěný občan. Omyly a zmatky, které vzejdou z jejich vzájemné podobnosti, rozvrátí rodinné vztahy i klid a mír v dosud pokojném městě.“ Hra balancuje mezi fraškou a sentimentální pohádkou, dojde i pobaví a je také pozoruhodně moderní, protože obsahuje postupy, k nimž divadlo dospělo až mnohem později: zcizující momenty, absurdní komiku, postmoderní poetiku, jak překladatel upozorňuje. Zkrátka, i tato možná méně známá Shakespearova komedie opět dokazuje autorovu velikost a je i velkou výzvou pro překladatele. Nový český překlad, svěží, bohatý, vtipný, můžeme jen přivítat. A že Jiří Josek není jen překladatelem Shakespeara, byť se mu v posledních letech věnuje především, dokazuje i vůbec první český překlad básně *Krysař z Hamelnu*

(*The Pied Piper of Hamelin*) anglického básníka Roberta Browninga (1812–1889). Tento proslulý viktoriánský básník je u nás známý mnohem méně, než by si zasloužil. I jeho lákavá známá legenda o krysařovi, která se opírá o reálný historický zápis v Lüneburském rukopisu z roku 1440: „Léta Páně 1284 na den svatého Jana a Pavla 26. června bylo jistým pištcem, oblečeným ve všech barvách, odvedeno 130 dětí pocházejících z Hamelnu a ty se záhadně ztratily u popravčího vrchu poblíž kopců.“ Legendu zpracoval J. W. Goethe, bratři Grimmové, Walt Disney i náš Viktor Dyk. Mnozí jistě znají proslulý loutkový film Jiřího Barty. Ale ve své

